

Kritik mot en rådman vid Blekinge tingsrätt för att under ett pågående familjemål ha skickat en handling som en part hade lämnat in i målet till Polismyndigheten

Beslutet i korthet: I ett familjemål vid Blekinge tingsrätt lämnade en av parterna in en handling till domstolen i vilken ett sms med ett eventuellt brottsligt innehåll kunde läsas. Den säkerhetsansvariga rådmannen vid tingsrätten skickade handlingen till Polismyndigheten för kännedom och eventuell åtgärd. JO uttalar i beslutet att denna åtgärd var olämplig. Rådmannen får därför kritik.

Anmälan m.m.

AA anmälde Blekinge tingsrätt bl.a. på grund av att tingsrätten under handläggningen av ett familjemål hade polisanmält honom med anledning av handlingar som hade lämnats in i målet. Av anmälan och bilagor framgick bl.a. följande:

Vid Blekinge tingsrätt pågick ett familjemål mellan AA och BB. Målet gällde bl.a. vårdnaden om deras gemensamma barn. Vid ett sammanträde för muntlig förberedelse den 5 april 2016, med tf. rådmannen CC som ordförande, uppgav BB:s ombud att AA hade hotat sin mor via sms. Hon lämnade i samband med detta in en handling där sms-meddelandet stod.

Av en handling från Polismyndigheten benämnd Anmälan, med anmälningsdatum den 29 juli 2016, framgick bl.a. följande:

2016-07-28 tilldelades inkomna handlingar för nedtecknandet av följande anmälan. Anmälan upprättas i anledning av inkommen handling till Blekinge tingsrätt i ett domstolens mål [...]

BROTET

Okänd gärningsman har gjort sig skyldig till stämpling till misshandel. Detta genom ett sms översänt till målsäganden där sms:et omtalar att en belöning har utfästs till den som skadar målsäganden illa.

Som brottstidpunkt angavs i polisanmälan den 6 mars 2016 och som anmälare uppgavs Blekinge tingsrätt, rådmannen DD.

AA ifrågasatte om han skulle få en opartisk och rättssäker prövning i det pågående familjemålet nu när tingsrätten hade polisanmält honom. Han uppgav i sin anmälan till JO att polisutredningen hade lagts ned.

AA lämnade efter sin anmälan in ytterligare handlingar till JO, bl.a. en skrift som tingsrätten hade skickat till Polismyndigheten den 19 juli 2016, där det stod följande:

Inkommen handling i tingsrättens mål

I egenskap av säkerhetsansvarig på tingsrätten översändes här en handling som ingivits i tingsrättens mål [...] Målet rör vårdnad om barn m.m. och parter i målet är AA och BB. Handlingen översänds från tingsrätten till polismyndigheten för kännedom och de eventuella åtgärder den må föranleda från polismyndighetens sida.

DD

Rådman

Utredning

Dagboksblad i tingsrättens mål begärdes in och granskades.

Tingsrätten uppmanades att lämna upplysningar om och yttra sig över tingsrättens åtgärd att göra en polisanmälan och vilka överväganden som hade gjorts i samband med detta.

Tingsrätten (lagmannen EE) skickade in följande yttrande tillsammans med yttranden från rådmännen DD och FF:

Jag tillträdde min tjänst som lagman den 1 september 2016 och fanns inte på tingsrätten när handlingen översändes till Polismyndigheten för bedömning. Den då säkerhetsansvariga på Blekinge tingsrätt gjorde, efter att ha informerat tf lagmannen om vilken åtgärd hon avsåg vidta, bedömningen att handlingen hade ett sådant innehåll att det fanns skäl att översända denna till Polismyndigheten på sätt som skedde. Efter att ha tagit del av handlingen finner jag ingen anledning att rikta kritik mot den vidtagna åtgärden, som dock inte innefattade en formell polisanmälan.

DD uppgav följande:

I egenskap av säkerhetsansvarig vid domstolen erhöll jag vid verksamhetsmöte i juni/juli månad 2016 kännedom om innehållet i [...] målets aktbilaga [...] Domstolen har en skyldighet enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om hot och våld i arbetsmiljön (se 10 § AFS 1993:2) och systematiskt arbetsmiljöarbete (se AFS 2001:1) att dokumentera de hot eller våldshändelser som inträffar. Denna dokumentation ska ingå i riskbedömningen för arbetsplatsen samt i handlingsplan för att minska risken för våld eller hot om våld. Huvudregeln är att incidenter som sker i eller i anslutning till domstolen, oavsett vem som drabbas, ska rapporteras. Med hänsyn till innehållet i handlingen bedömdes det – framförallt med hänsyn till skyddet för målsägande – angeläget att översända handlingen till polismyndigheten för bedömning.

Mina åtgärder i egenskap av säkerhetsansvarig skedde i samråd med tillförordnad lagman.

FF uppgav följande:

Jag har inte deltagit i några sammanträden i målet.

Vilka överväganden som gjordes i samband med den information som tingsrätten den 18 juli 2016 översände till polismyndigheten saknar jag kännedom om eftersom jag vid tillfället hade semester. I efterhand har jag blivit upplyst om åtgärden.

AA kommenterade remissvaret.

Rättsliga utgångspunkter

Det finns inte några bestämmelser som lägger fast en generell skyldighet för en domstol att anmäla misstankar om brott till polis- eller åklagarmyndigheterna. Det finns inte heller några regler som generellt förbjuder domstolarna att göra en sådan anmälan.

I fråga om sekretessbelagda uppgifter finns det särskilda regler som behöver iakttas. I 10 kap. 24 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, anges att sekretess inte hindrar att en uppgift som gäller misstanke om ett begånget brott lämnas till bl.a. polis- eller åklagarmyndigheterna, om fängelse är föreskrivet för brottet och detta kan antas föranleda någon annan påföljd än böter. I förarbetena till bl.a. 14 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100), SekrL, som delvis ersattes av nämnda bestämmelse i OSL, uttalades att om uppgifter ska lämnas ut eller inte får avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Det ansågs vara av stor betydelse för tilliten till rättsväsendet att domstolarna visade återhållsamhet med att lämna ut uppgifter om brott som hade framkommit i den rättskipande verksamheten (se prop. 1983/84:142 s. 32 och 39).

JO har i några tidigare ärenden haft anledning att ta ställning till frågan om en domstols anmälan om misstanke om brott.

I JO 1990/91 s. 29, dnr 572-1988, som gällde en domares anmälan av ett partsombud till åklagare för utredning av misstanke om brott, uttalade JO, med hänvisning till ovan nämnda förarbetsuttalanden, bl.a. följande:

Förarbetsuttalandena ger enligt min uppfattning uttryck för den allmänna inställningen från statsmakternas sida att omsorgen om domstolsväsendets integritet kräver att en domstol gör anmälan med anledning av en brottsmisstanke som uppkommit under handläggningen av ett mål bara i sällsynta undantagsfall och efter noggrann eftertanke. Om en domstol som i detta fall under pågående handläggning gör en anmälan till åklagare med anledning av den bevisning som en part har åberopat i målet kommer detta uppenbarligen att uppfattas som ett ställningstagande från domstolens sida till motparternas förmån. Åtgärden ger vidare ett intryck av att domstolen vill ta på sig en brottsbekämpande roll och att den prioriterar denna framför sin uppgift att handlägga det mål som anmälningen avser.

Det får i stället i första hand ankomma på parter och ombud att ta initiativ till en utredning med anledning av brottsmisstankar som uppkommer under en rättegång. Om det exempelvis uppkommer en misstanke om mened är det normalt någon av parterna – i brottmål åklagaren – som agerar för att få till stånd en utredning. Domstolens roll bör i normalfallet vara begränsad till att handlägga och avgöra det mål där misstanken uppkommit. Om domstolen skulle göra den bedömningen att en vittnesutsaga är oriktig eller att ett skriftligt bevis saknar

äkthet skall den lägga denna bedömning till grund för sitt avgörande av saken. Längre än så bör dess handlande emellertid i de flesta fall inte sträcka sig. Detta synsätt torde också vara det helt dominerande inom domstolarna.

I JO 2003/04 s. 33, dnr 1354-2000, som bl.a. gällde en tingsrätts anmälan av ett vittne till åklagare för utredning av misstanke om brott, ifrågasatte JO lämpligheten i tingsrättens åtgärd. JO framhöll i detta sammanhang, utöver att hänvisa till det ovannämnda beslutet, att en sådan åtgärd under alla förhållanden bör vidtas av någon annan befattningshavare vid domstolen än de domare som har medverkat vid rättegången.

Bedömning

Den handling där det aktuella sms-meddelandet stod lämnades in till tingsrätten i samband med ett sammanträde för muntlig förberedelse den 5 april 2016. Av handlingen framgick att sms-meddelandet hade skickats den 3 mars 2016 och enligt uppgift hade det skickats från AA till hans mor.

I slutet av juli 2016, dvs. mer än tre månader efter det att tingsrätten tog emot handlingen, översände rådmannen DD, i sin egenskap av säkerhetsansvarig på tingsrätten, handlingen till Polismyndigheten för kännedom och eventuella åtgärder.

Tingsrätten har i sitt remissvar angett att det med hänsyn till handlingens innehåll var befogat att sända över den till Polismyndigheten.

Domstolarnas huvuduppgift i tvistemål är att opartiskt och sakligt handlägga och avgöra de frågor som parterna tvistar om. Det händer ibland i familjemål att domstolarna får del av uppgifter om brottsliga handlingar som den andra föräldern eller dennes anhöriga påstås ha gjort sig skyldiga till. I vissa fall åberopas även bevisning i dessa frågor.

Jag delar den uppfattning som JO tidigare har redovisat att det bara är i sällsynta undantagsfall en domstol bör göra en polisanmälan med anledning av en brottsmisstanke som uppkommer under handläggningen av ett mål. Domstolens opartiskhet kan annars komma att sättas i fråga. Vidare finns det en risk att parterna inte vågar åberopa uppgifter som har betydelse för den fråga som domstolen ska avgöra om det kan leda till att domstolen gör en polisanmälan, något som parten av olika skäl kanske själv har valt att inte göra.

Det kan naturligtvis finnas situationer där domstolen närmast är tvingad att agera på grund av exempelvis konkreta uppgifter om akut fara för liv eller hälsa. I detta fall hade emellertid den person sms-meddelandet gällde, enligt vad som framgick, fått del av det flera månader tidigare och haft möjlighet att bedöma vilka åtgärder hon behövde och ville vidta med anledning av meddelandet. Domstolen hade vidare haft kännedom om innehållet i handlingen under lång tid innan DD beslutade att skicka den till Polismyndigheten.

Sms-meddelandet har heller inte rört tingsrättens verksamhet eller inneburit att rätten, domstolens övriga personal eller någon av parterna i målet hade blivit utsatt för brott. Vad DD i detta sammanhang har uppgett om Arbetsmiljöverkets föreskrifter saknar därför relevans för den bedömning som hon hade att göra.

Mot denna bakgrund var det olämpligt att DD skickade handlingen till Polismyndigheten. Hon ska därför kritiseras.

Vad som har kommit fram i övrigt i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.